

■ دنیای درام
■ مارتین اسلین
■ ترجمه‌ی محمد شهبیا
■ نشر هرمس، ۱۳۸۲

درام چیست؟ رمز آن کدام است؟ امروزه بسیاری از واژگان وجود دارند که معنای دقیقی را به خواننده نمی‌رسانند. مفهومی چون درام را شاید نتوان به‌صورت مرسوم خود تعریف کرد و تنها می‌توان در یک گستره گمانی، حوزه‌ی ویژه‌ای را در نظر گرفت. دنیای درام زمانی که در چارچوب تعریف‌ها گرفتارمی‌آید تأثیری منفی و بازدارنده داشته است. چنانچه در تاریخ درام نمونه‌های فراوان این تأثیر منفی دیده می‌شود که ناشی از تعاریفی مشخص و محدود و خشک است.

درام در زندگی و فرهنگ امروزی اهمیت فراوانی یافته است. درام می‌تواند برخی از الگوهای عمده‌ی نقش‌پذیری اجتماعی را پی‌ریزی کند که افراد جامعه بر پایه‌ی آنها بتوانند هویت و آرمانشان را شکل دهند. این نیاز دیده می‌شود که بدانیم درام چه چیزهایی را می‌تواند یا نمی‌تواند بیان کند، چگونه پیام‌هایش را شکل می‌دهد و برای انتقال این پیام‌ها از چه روش‌هایی استفاده می‌کند و تماشاگران نیز چگونه باید این پیام‌ها و معنای آن را دریابند؟ اصولاً درام با چه ابزاری بر مخاطبش تأثیرگذار است و کدامین شیوه‌ها در رسانه‌های گوناگون دراماتیک‌مشتک هستند و کدام شیوه‌ها ویژه‌ی یک یا چند نوع از آنهاست؟ چرا این تأثیر رسانه‌های مختلف دراماتیک بر تماشاگران متفاوت است؟

زبان گفت‌وگو، عناصر دیداری، حرکات بازیگران، لباس، چهره‌آرایی، زیر و بم صدای بازیگران و نشانه‌های دیگر که عناصر یک نمایش دراماتیک را می‌سازند هر یک با روش خود به‌پیدایش معنای آن نمایش کمک می‌کنند. هر نمایش دراماتیک را در بنیاد باید روندی بدانیم که تلاش دارد اطلاعاتی درباره‌ی رویدادهای تقلیدی و بازسازی شده‌ی آن به تماشاگران انتقال دهد. هر عنصر نمایش نشانه‌ای است که قسمتی از معنای کلی یک رویداد یا صحنه را در خود دارد. با نگاه به رسانه‌های دراماتیک و با استفاده از برخی روش‌ها و ابزارها که نشانه‌شناسی در اختیارمان قرار داده است، می‌توان برای درک و دریافت انتقادی درام دیدگاهی عملی پیدا کرد. موضوع این دیدگاه نشانه‌شناسی آن است که درام با چه ابزاری و چه نشانه‌هایی اطلاعات بنیادین را ارائه می‌دهد که داستان دراماتیک به تدریج از طریق آن پی‌ریزی شده و شخصیت‌ها، و زمان و مکان رویدادی را که طرح داستانی آن را شکل می‌دهند، ترسیم می‌کند. در سال‌های اخیر توجه زیادی نسبت به نشانه‌شناسی تئاتر مبذول شده است. در این مورد تحقیقاتی نیز صورت گرفته است و نشانه‌شناسی در آلمان، ایتالیا و فرانسه آثار خوبی پدید آورده‌اند. این اثر بر آن است تا از نتایج این آثار استفاده کند و در عین حال، فاصله‌ی انتقادی را با روش‌ها و هدف‌های آن حفظ کند.

همچنین کتاب قصد آن دارد تا در پرتو نشانه‌شناسی اما در چارچوب ارجاعی گسترده‌تر، بررسی جامعی از دنیای درام به دست دهد که بتواند هم برای عوامل اجرایی قابل فهم باشد و هم تماشاگران درام را به کار آید، از هر نوع و به هر شکل. نویسنده تلاش کرده تا آنجا که امکان دارد از تکثیر واژگان مبهم و اصطلاحات شبه‌علمی که بینش والای غیرمتخصصان را ارائه می‌دهد دوری جوید. و داور نهایی را در مورد ابراز هرگونه اصل یا نتیجه‌ی تجربه‌ی عملی‌اش در مقام کارگردان، درام‌شناس و منتقد قرار داده است، وی ثمره‌ی واقعی هر روش‌شناسی علمی را آزمودن همواره‌نظریه با نتیجه‌های عملی می‌داند. برای قابل فهم کردن کتاب برای عوامل اجرایی و دانشجویان درام، از بحث‌های بی‌مورد و شمارپی‌نوشته‌ها کاسته شده و در مقابل کتاب‌شناسی مفصلی در این گستره عرضه شده است. اساس کتاب، سلسله سخنرانی‌هایی است که در دانشگاه کالیفرنیا ایراد شده است. با توجه به زبان پیچیده و دشوار متون نشانه‌شناسی، این کتاب در بین متون غامض و دیرفهم فلسفی مربوط به نشانه‌شناسی و کارهای موسوم در هر نمایش، تلاش دارد مصالحه‌ای برقرار سازد. و قصد آن دارد تا با زبانی ساده مبانی نشانه‌شناسی و کاربردهای عملی آن را برای دست‌اندرکاران درام توضیح دهد و نمی‌خواهد مخاطب کسانی باشد که به دنبال بحث‌های سنگین و احتمالاً جذاب فلسفی درباره نشانه‌شناسی هستند، بلکه تکیه بیشتر پرداختن به درام است تا به نشانه‌شناسی.

دنیای درام، ماهیت، نشانه‌های درام، نشانه‌های صحنه، ساختار به مثابه دال، نمایشگران و تماشاگران و معانی در درام مباحث عمده کتاب حاضر است.